

ULUSAŞIRI FEMİNİZMLER VE PRATİKLER ÜZERİNE

RICHA NAGAR İLE SÖYLEŞİ

Söyleşi: Özlem Aslan, Nadia Hassan, Omme Rahemtullah-Salma, Nishant Upadhyay, Begüm Uzun

Şubat 2011, Toronto

Çeviren: Şale Türkeli, Güliz Türkoğlu

Toronto’da feminizm, feminist pratik ve bilgi üretiminin (coğrafi) siyaseti üzerine tartışmalar yürüten bir grup doktora öğrencisi olarak Richa Nagar’ın yürüttüğü akademik ve siyasi çalışmalar bizi oldukça heyecanlandırmıştı. 2011 yılının Şubat ayında Toronto’ya geleceğini öğrenince kendisiyle hemen iletişime geçtik. Söyleşiyi kolektif bir bilgi üretimi egsersizisi olarak tasarladık ve söyleşi sorularını Richa Nagar’ın eserlerini tartışarak hep birlikte hazırladık. Richa ile akademi içerisindeki, alandaki ve gündelik hayatlarımızdaki ulusötesi ilişkilenmeler ve feminist pratikler üzerine konuştuk. Sohbetimiz süresince Toronto, Minneapolis, İstanbul, Sitapur ve dünyanın diğer yerlerini ilişkilendirmeye çalıştık. İşbirlikleri üzerine kurulan feminizmlerin ataerkinin yanında ırkçılığa, kolonyalizme ve kapitalizme karşı feminist pratikler için alanlar açacağına ve aynı zamanda teori ile pratik, akademisyen ile aktivist ve bireysellik ile kolektivizm arasındaki karşıtlıkları kıracağına inanıyor ve Richa ile yaptığımız sohbeti *Feminist Yaklaşımlar* aracılığı ile sizlerle paylaşıyoruz.

Begüm: Sangtin aracılığıyla (Awadhi dilinden yaklaşık çevirisi yakın “kadın arkadaşlar”dır) yerel kadın aktivistlerden bir kolektif oluşturduğunuz ve bu kolektif, daha sonra Hintçe *Sangtin Yatra* [Sangtin’in Yolculuğu] adlı, daha sonra İngilizceye *Playing With Fire*¹ (*Ateşle Oynamak*) olarak çevrilen birlikte hazırladığınız bir kitap çıkardı. Bugün, kolektif daha da genişledi ve daha geniş halkları kapsayan Sangtin Kisaan Mazdoor Sangathan (SKMS: Sangtin Köylüler ve Çiftçiler Örgütü) oldu. Bu büyüleyici yolculuk hakkında bize daha fazla bilgi verebilir misiniz?

Richa: Öncelikle, Sangtin benim oluşturduğum bir kolektif değil. Hindistan’daki Mahila Samakhya (MS) (Kadın Eşitliği için Eğitim) Programı, kadınların güçlendirilmesi için başlıca devlet destekli programlardan biridir. Sitapur’daki programı yürüten Mahila Samakhya Sitapur Programı (MSPS) grubuyla 1996’dan bu yana birlikte çalışıyorum. 1998’de, MSPS ile ilişkili ufak bir yerel işçi grubu, -kendisi de MS’nin başka bir bölgesinde ofis asistanı olarak dahil olduğu STK alanında yolculuğuna başlamış olan koordinatörleri Richa Singh ile beraber- Sangtin olarak adlandırdıkları bir örgütlenme başlattılar. Böylece, belirli bir zaman

için finanse edilmiş olan MSPS programı bölgeden çekildiğinde, Sitapur'un köylerinde başladıkları çalışmalara devam edebileceklerdi.

Benim Sangtin'lerle yolculuğum bir anlamda 1996'da başladı. O zamanlar halen Tanzanya'da Darüsselam'da Asya toplumsal ve sınıfsal politikası üzerine yapmış olduğum araştırmamı yazmaktaydım. Akademik olarak çalışmalarım hâlâ Darüsselam odaklıdır fakat aynı zamanda Lucknow'da yaratıcı bir yazar ve siyasi bir emekçi olarak güçlü bağlarım vardı. MSPS 1996'da yeni başlıyordu ve MS-Uttar Pradesh'in o zamanki müdürü Sitapur'da birkaç gün geçirmemi önerdi. Böylece ben ve annem Sitapur'a doğru sabah treni ile yola çıktık ve orada birkaç gün geçirdik. Program o zaman henüz başlamaktaydı ve halktan gönüllüler alınıyordu.

O yolculuktan sonra, giderek STK'laşmanın ve MSPS gibi zengin kaynaklara sahip programlar aracılığıyla güçlenme hayalinin sınırlarıyla ilgilenmeye başladım. Nitekim 1980'lerin sonlarında ve 1990'ların başlarında birçok radikal feminist enerji bu programları gerçekleştirmek için kullanıldı. Tüm iyi niyetlere rağmen, böyle örgütlerde gerçekte tabanda olanlar hayal edilenden çok farklıydı, özellikle de uzman bilgisinin, güçlendirme fikrine tutkuyla bağlılık göstermiş tabandan kadınlar arasındaki güçlendirme anlatılarında ve hayal kırıklıklarında ifade edilmiş biçimleri bağlamında.

1998-1999 yıllarında MS Chitrakoot ile çalışırken bu soruları daha derinlemesine inceleme fırsatı buldum. Bu aynı zamanda, Vanangana'nın politik oyunu "Mujhe Jawab Do" (Bana Cevap Ver) üzerine yazdığım zamana tekabül eder. Orada ve farklı yerlerde, insanların bir STK'nın bileşenleri olarak nasıl bir araya geldiklerini ve sonra anlaşmazlıkların nasıl başka bir örgüt kurulmasına yol açtığını gördüm. Böyle bakıldığında, olan şey, vizyonların ve politik enerjilerin bir araya gelmesi değil, yerel bölgelerde sıklıkla görülen, aynı sorunlar üzerine çalıştığını iddia eden örgütler arasında kaynaklar ve işçiler için hararetli bir çekişmeydi. Bu çekişme bazen şu soru ile ifade edilir: Ötekileştirilen kadınları temsil etmek için daha meşru ve daha donanımlı olan örgüt hangisi?

O zamanlarda, komünalizm politikalarına da bakıyordum ve Lucknow ve Haydarabad şehirlerindeki kadın örgütlerinin komünalizm ve feminizm arasındaki bağlantıları nasıl kuramsallaştırdıkları üzerine karşılaştırmalı bir araştırma yapmayı planlıyordum. Fakat bu proje çok ilerleyemedi çünkü örgütsel geçmişler, feminist akademisyenler ve aktivistler arasında bana göre hem verimli hem de verimsiz sayılabilecek gerginlikler yaratıyordu. Daha sonra *Sangtin Yatra* olacak kuruluşun inşası aşamasında tüm bu öğrendiklerimin paha biçilemez olduğunu gördüm.

2002 yılında Richa Singh ve MSPS'den bazı işçiler Holi festivali sırasında Lucknow'u –ben de oradayken– ziyaret ettiler. Bir gün Richa Singh ziyaretime geldi. Bu plansız buluşma, kadın

STK'larının politikaları, yapılan iş hakkında üretilen raporların süreçleri ve inşa ettiğimiz örgütler ve arkadaşlıklar arasında hareket ederken yüklendiğimiz sessizlikler üzerine çok canlı bir tartışmaya dönüştü, ki bunlar çoğunlukla kimi ve neyi eleştireceğimizi veya eleştiremeyeceğimizi, neyin belgelendirilip kutlanırken neyin silineceğini tanımlayan yüklerdir. Endişelerimizin bu kadar ortak olmasına hayret ettik.

Richa Singh, gerekli becerilere sahip kimse olmadığı için, MSPS'nin Sitapur'da belgelendirilmiş bir çalışmasının olmadığını söyledi. Ayrıca MSPS'li kadınların devlet tarafından, yatırımcıları (Dünya Bankası) için çalışmalarını belgelendirmeye zorlandıklarını ve bu baskılara nasıl direndiklerini açıkladı. Bunu anlatırken bana, "Neden Sitapur'a gelip biraz vakit geçirmiyorsun? Belki beraber bu olaylara farklı yaklaşımlar geliştirebiliriz," dedi. O ana kadar ben de Lucknow ve Haydarabad'daki muhtelif örgütler hakkında yaptığım araştırmamın bir yılını tamamlamıştım ve ders vermek için Birleşik Devletler'e geri dönüyordum. Fakat Sitapur'a gittim ve çeşitli köylerde çalışmalar yürüten MSPS aktivistleri ile açıcı tartışmalar yürüttüm. Yatırım politikaları, belgelendirme, araştırma ve yazma üzerine yaptığımız ciddi sohbetleri mektuplarla ve telefon görüşmeleriyle devam ettirme kararı aldık.

Aralık 2002'de Sitapur'a geri döndüm ve STK dünyasındaki raporlama baskılarına beraberce direnmek için hangi çalışmaları yürütebileceğimizi ve akademisyenlerin yerel aktivistlere ve çalışmalarına yaklaşımlarının egemen biçimlerini nasıl tekrar ele alabileceğimizi konuşmaya başladık. MSPS'den sekiz kadın ve ben, MSPS tabanından kadınların canlarını en çok sıkkan sessizliklerin bir kısmını ortadan kaldıracak bir janr içinde kolektif olarak yazmaya karar verdik. Onu öyle bir formda yazacaktık ki, şu ya da bu uzman tarafından yapılmış bir araştırma ya da yazılmış rapor olduğu söylenemeyecekti. Böylece otobiyografik anlatılar yaratan, görüşmeler yapan ve gerilimleri ve anlaşmazlıkları silmeyi reddeden on iki aylık bir kolektif eleştiri inşa süreci başlamış oldu.

Yazı kolektifinin dokuz üyesi, yakın arkadaşlar ya da sangtinler olmaya başlayınca hikâyelerimizin gücünü beraber görmeye başladık ve bu analizlerimizi Hindu dilinde bir kitap formatında basmaya karar verdik. Hindu dilindeki bu kitap, *Sangtin Yatra*, halk sohbetlerine, kutlamalara aynı zamanda da sert eleştirilere vesile oldu ve bunların hepsi İngilizce versiyonunun ortaya çıkmasını sağladı: *Ateşle Oynamak (Playing with Fire)*.

Tabii durum o kadar da toz pembe değil. *Sangtin Yatra*'da ve *Ateşle Oynamak*'ta nasıl kolektif olarak yazan dokuz yazar olduğumuzdan fakat kolektif "biz"imizin yaralar ve çatlaklarla bezeli olduğundan bahsettik. Mesela, grup içerisinde birlikte konuşmak istemediğini açıkça söyleyen arkadaşlar vardı. Örneğin Radha, bir Dalit (alt sınıf) sangtin olarak, bir sawarn (üst sınıf) sangtin olan Sandhya'ya, bir Dalit olmanın nasıl bir şey

olduğunu hissedebileceğini fakat asla tam olarak bilemeyeceğini söyledi. Bu tür anlayışlar ve ironiler yolculuğumuz boyunca her zaman mevcuttu. Yolculuk devam ettikçe, dokuz yazardan oluşan kolektifin üç yazarı kolektif eleştiri ile gelişen bağlılıklarını gerçeğe dönüştürebildi. Diğer altı yazar, hayatlarını kazanma gerekliliğini hissettiler, onlar MSPS ile bağlantılarını koparmayı göze alamazdılar. Bu altı yazar organizasyonun Uttar Pradesh kolunda çalışmaya devam ettiler ve Sitapur'daki köylerde büyümeye devam eden Sangtin'in gündeminden zamanla koptular.

2004-2005'e gelindiğinde, MSPS'li yazarlar, *Sangtin Yatra*'nın tanıtımları sebebiyle kendi topluluklarında, Sangtin'e olan yakınlıklarından bağımsız olarak üne kavuşmuşlardı. Aktivizm ve akademi sınırlarının ötesinde güçlü bir ittifak çalışması vuku bulduğunda, akademik olan, ilk akla gelen anlamlarından olduğu kadar maddi kazanç ve kayıplardan da uzaklaşır ve buna yerel bağlamda ün ve yıldızlık da dahildir. MSPS, *Sangtin Yatra*'nın yazarlarını tanımak durumunda kaldı çünkü onların kelimeleri ve sesleri yayılmaktaydı ve MS'de çalışmaya devam eden altı yazar terfi aldılar, MS'nin çalıştığı diğer bölgelere gitmek üzere Sitapur'dan ayrıldılar. MS'de çalışmaya devam etmek istemeleri anlaşılırdı. Hareketin işlemesine devam etmek için Minnesota Üniversitesi'ndeki işimden ayrılmamıştım, diğerleri bunu neden yapmak zorunda olsundu ki? Dolayısıyla bahsi geçen altı yazar MSPS ile yollarına devam ettiler. Sadece Richa Singh protesto ederek ayrıldı. Surbala da çoktan MSPS'den ayrılmış, ufak bir elişi kooperatifi organize ederek Sangtin'i inşa etmek için çalışıyordu. Hindistan'ın Gelişimi Cemiyeti bu noktada Richa Singh'i desteklemek için bir adım attı ve burs teklifinde bulundu. Ayrıca yazı kolektifinin bir parçası olmayan diğer üç kadın da, Geeta, Kshama ve Reena, Sangtin Yatra olarak ifade ettiğimiz oluşum temelinde yeni bir şeyler inşa edebilmek için tam zamanlı çalışmak üzere MSPS'den ayrıldılar.

Tam zamanlı örgüt inşası 2005'te Richa Singh, Surbala, Kshama ve Reena'nın Sitapur köyündeki kişilerle günlerce ve gecelerce vakit geçirmeleri, onların politik görüşlerinin ve hayallerinin ne olduğunu anlamaya çalışmaları ile başladı. Eğer amaç kadınların güçlendirilmesi projesinin gettolaştırılması sürecini tersine çevirmek idiyse var olan egemen sistemin yerini ne alabilirdi? Bir hareket başlatmak için birçok politik konu odak noktası olabilirdi. Ama beş tane maaşlı çalışanı olan, bir jip, fotokopi makinesi, ofis ve klima ile desteklenen devlet destekli bir program olmak başka bir şey. Fakat her şey toplu taşıma ile halledilirse, İngilizce bilen ya da maaş alan personel yoksa, bir fotokopi makinesi ya da telefon yoksa bir halk örgütlenmesi başlatmak neye mal olur? İnsanlar tam da bunlarla mücadele etmek zorundaydı.

Sitapur bölgesindeki Islamnagar dağıtım kanalına bitişik olan altmıştan fazla köyde kırk bin köylü, idarecilerin yozlaşması yüzünden sulama için gerekli olan suyu on altı yıl boyunca

temin edemedi. Ağustos 2005 itibariyle, sulama suyunu temin etme amacı, insanların harekete geçmesinde ve Sangtin Kisaan Mazdoor Sangathan'ın (Sangtin Çiftçiler ve Emekçiler Örgütü, SKMS) kuruluşunda en büyük etkenlerden biri oldu. Bu zamana kadar Sangtin Yatra, grup üyeleriyle STK'laşma, kast, sınıf ve cinsiyet politikaları gibi kritik konularda ilişkiye geçmiş olan Sandeep Pandey, Arundahti Dhuru, Medha Patkar, The National Alliance of People's Movement (Halkın Ulusal İttifakı Hareketi), Mazdoor Kisaan, Shakti Sangathan gibi aktivistlerle ve örgütlerle önemli siyasi tartışmaları mümkün kılmıştı. Tüm bunlar, Hindistan hükümetinin, Bilgiye Erişim Hakkı ve Ulusal Kırsal İstihdam Garantisi Yasalarını (NREGA) çıkarmasıyla aynı zamanda vuku bulmuştu. Böylece Sitapur'da yeşeren örgütlenme, bu iki yasanın adil uygulanması ve aynı zamanda asgari ücretlerin ödenmesi ve kırsal gelişim sahnesinde güçlü tarafların aradan çıkarılması konularında merkezi bir rol oynadı. NREGA, iş isteyen nitelikli herhangi bir kimseye en az yüz işgünü garanti ediyordu. Bu, neoliberalizm programı ile yoluna devam eden hükümetin, en ciddi biçimde marjinalize olmuş gruplarla barış ilan etme biçimiydi. NREGA'nın anahtar cümlesi işsizlik ödeneği ile ilgilidir: Eğer insanlar iş talep ediyor fakat iş bulamıyorlarsa, işsizlik ödeneğine hak kazanırlar. Fakat NREGA altında işsizlik ödeneğine erişebilen çok az insan oldu çünkü politik olarak hassas ve karmakarışık bir durumdu bu. 2007 ve 2009 yılları arasında Sitapur, işsizlik ödeneği için toplu olarak savaş verilen ve kazanılan ilk bölgelerden biri oldu. Gücü ve boyutları sürekli büyüyen bir hareket doğmuştu ve kendi yönünü bularak sürekli ileri gidiyordu.

Sorunuza uzun bir cevap oldu ama Sangtinler ile yolculuğumda bu parçalar başlıca olayları oluşturuyorlar ve bu geceki tartışmalarımızın devamı için bilgilendirici nitelikte.

Omme: Sizi ortak projelere yönlendiren bu yolculuk akademiye yönelik bir eleştiri gibi aslında. Bu niçin önemli ve sınırların ötesine geçen işbirliklerinden nasıl yeni bilgiler üretilebilir?

Richa: Eğer bu yolculuk akademinin bir eleştirisi olsaydı, Sitapur'da kimse bu yolculuğu bu şekilde sahiplenmezdi. *Sangtin Yatra*'ya dönüşen anlatıyı yazan meslektaşlarım 2002'de yolculuğumuza başladığımızda hiçbir şekilde akademi ile bağlantılı değildi. *Playing with Fire* ve *Sangtin Yatra*'nın basılmasından sonra olanlar sebebiyle bugün hikâye biraz daha farklı.

Akademi içinden gelen bir feminist olarak, akademide ve STK çevrelerinde feminizmin profesyonelleşme biçimlerinden, entelektüel ve politik duruşlarımızın pazarlanabilir ürünler hâline gelmesinden ve bize isim ve ün vermesinden endişeliydim. Yaptığımız politik işin ve onun dolaşımının bir maddi boyutu var. Ayrıca, akademide ve STK alanlarında bazı paralellikler var. *Sangtin Yatra*'dan öğrendiklerimizden yola çıkarak, profesyonelleşme ve

metalaşmanın karmaşası ve çelişkilerinden hiç nasibini almamış saf bir politik çalışma alanı olmadığını iddia edebilirim. Politik bir hareket inşasında ise aynı süreçler bazı bireyleri, diğerlerinin tapınması ya da takip etmesi gereken kahramanlar hâline getirir.

Dönüştürücü bir program olarak ortak çalışma kavramı ve pratiği, farklı bölgelerden bir araya gelen insanların bu süreçleri ve gereklilikleri irdelemeye kendilerini adanmaları durumunda anlamlı ve radikal olabilir. Fakat başka yerlerde de söylediğim bir şeyi tekrar etmek istiyorum: “Sürdürülebilirlik” ya da “disiplinler arası çalışmalardan” olduğu gibi “ortak çalışmalardan” da ödün verilebilir. Dolayısıyla süreçleri ve maddi meseleleri irdelemeye yönelik kolektif bir sorumluluktan bahsederken kolonyal yapılar, kapitalist yapılar ve ataerkil yapılarla işbirliğinin tüm biçimlerini ve tabii ki piyasayla kurulan karmaşık ilişkileri de dahil ediyorum. Biz karşı koymaya çalışırken bile, bu muğlak ve çelişkili ortamlarda bulunuyoruz. Peki, bu yapılardan kaynaklanan şiddetteki payımızı nasıl fark ediyoruz ve bu suç ortaklığı ile nasıl başa çıkacağız?

Örneğin hâkim okuma pratiklerini sorgulayarak başlayabiliriz. Ama yapılarla nasıl işbirliği içinde olduğumuzu okumamız yeterli değildir. Aynı zamanda alternatif okuma pratiklerinin, kendimizi ve müdahalelerimiz ve katkılarımız olarak tanımladığım ne varsa onları konumlandırmada bize nasıl yardımcı olacağını sormamız gerek. Eleştirdiğimiz şiddet yapılarını bozuyor ya da aksatıyor muyuz yoksa isteyerek ya da istemeyerek bu yapıları güçlendiriyor muyuz? Benim için ortak çalışma, böyle bir pratik tutturmanın birden fazla mekânda gerçekleşen bir yöntemi.

“Alan” sadece orada, uzakta değil, aynı zamanda her zaman burada. Örneğin Sangtin Yatra bağlamında Richa Singh, Surbala, Reena ve hareketle ilgili bilgi üreten herkesin kendi politik çalışmalarının okunduğu ya da tüketildiği ABD akademisini politik ve somut bir alan olarak analiz edebiliyor olması lazım. Richa Singh ve Surbala, San Francisco’da Amerikalı Coğrafyacılar Topluluğunun Yıllık Buluşmaları (Annual Meetings of the Association of American Geographers), Syracuse’da Chandra Talpade Mohanty’nin sınıfı ve Minneapolis’te işçi sendikaları ile muhtelif diyaloglar gibi akademik forumlarda benimle beraber beş hafta geçirdiğinde olan tam olarak buydu. Birlikte geçtiğimiz yollarda vuku bulan ufacık şeylerin de belirleyici olayların da analizlerini yapıyorlardı. Bu benim için ortak çalışma demektir: Aslında hatalı bir şekilde “saf” alanlar olduğunu varsaydığımız her şeyi bozmak. Bu ister STK’larda, ister politik hareketlerde, ister gelişim ofislerinde, Sitapur’un köylerinde ya da seminer odalarında ve Kanada ve ABD’deki üniversitelerimizin sınıflarında olsun. Amaç, birbirinden farklı bilgi üretim alanlarını eşzamanlı olarak rahatsız edecek eleştiriler üretmektir.

Bilgi üretimi her yerde vuku buluyor. Güç ve ayrıcalık her yerde kuramsallaştırılıyor. Yine de bazı insanların ve yerlerin ürettiği bilgi tanınırken, diğerleri siliniyor. Bu durumda ortak çalışma, aslında bu eleştirilerin birbiri ile konuşabileceği ve böylece daha incelikli, güçlü ve etkili olabilecekleri alanlar yaratmak ve seferber etmektir. Ortak çalışmaya radikal potansiyelini veren budur. Öbür türlü, ortak çalışmayı tabiatı gereği örneğin neoklasik ekonomiden daha iyi yapan bir şey yoktur.

Özlem: Bu gerçekten çok önemli çünkü akademideki rekabetçi ortam aslında kaprisli, benmerkezci fakat aynı zamanda çok kırılabilir bireyler yaratıyor, ki bu da işbirliğini kolaylaştıran bir şey değil. Sizin bize anlattığınız işbirlikleri rekabetin yerine birlikte çalışmayı koymasından gerçekten heyecan verici. Burada kolektifi bireyin önüne koymaktan bahsetmiyorum fakat aslında bireyi de rekabetin tekinsiz ortamından çıkarıp ona belli bir özgürlük kazandıran bir ortamın kurulmasından bahsediyorum. Bu bağlamda bir akademisyen olarak bu çalışmanın sizi nasıl etkilediğinden bahsedebilir misiniz?

Richa: Haklısın, ayrıca bence bu, bir örgütlenmenin ya da hareketin üyelerini de güçlendirir. Tüm hareketler güç, ayrıcalık, söz hakkı, temsil ve istismar gibi zor sorularla mücadele etmek zorunda. Ama bazıları bunlarla açıkça boğuşurken, diğerleri bunu açık bir biçimde yapma özenini göstermiyor. SKMS'yi kurma sürecinde karşılaştığımız bu sorunlar, aynı zamanda akademik alanların hareketin büyümesine katkıda bulunduğu noktalar (örneğin bu yolculuk, kitaba yapılan saldırı ile başladı). Bu gerçek, herkesin ayrıcalığın tek bir yerde yatmadığını fark etmesine vesile oldu, eğer hareket hiyerarşi karşıtı bir yapılanma kurmak istiyorsa, o zaman medyanın kahramanlar arama yollarını bozmak gerek. Ama bir hareket medyayı nasıl eğitebilir? Sitapur gibi ufak bir yerde SKMS gibi bir hareket yerel medyayı daha duyarlı yapabilir. Dolayısıyla yine, çok-mekânlı bir diyalog olarak politik mücadele ile bütünleşmiş bir ortak çalışma bu mekânların her birinden insanların, diğer mekânlarla nasıl ilişkiye geçtiklerini ve bu ilişkiye geçme biçimlerinin bu mekânların her birinde neyi mümkün kıldığını fark etmelerini sağlar.

Omme: Araştırma ve bilgi üretiminin ortak bir çalışmadan çıkmış olması ile ilgili olarak, bu bilginin meşruiyeti yine de sizin üzerinden tanımlanıyor. Bu bizim en çok kafa yorduğumuz soru. Yani birlikte yazma fikri... Sitapur'daki kadınların sesleri sizin sesiniz ve basım erişiminiz sayesinde anlaşılır oldu. Bu özne ve yazar olma paradoksunu nasıl müzakere edeceğiz?

Richa: Neden bu bilginin meşruiyetinin benim tarafımdan tanımlandığını düşündüğünüzü sormak isterim. Bence burada sorgulanması gereken varsayımlar var. Bu sorunun temeli temsil sorununda yatar. Eğer akademik ya da yaratıcı yazar (yani kâğıda kelimeleri yazma

gücü olan kişi) temsili kendisinin yaptığını düşünürse, bu varsayımın *Sangtin Yatra* gibi bir çalışmanın da yapmaya çalıştığı gibi sorgulanması gerekir. Politik itkileri olan bir çalışmada herkes birilerini temsil eder: Ben Surbala'yı temsil edebilirim, Surbala Tama'yı temsil edebilir, Tama bir başkasını ve hepimiz örgütü temsil edebiliriz. SKMS'nin kendisi lidersiz bir harekettir, dolayısıyla eğer bölge gelişim merkezlerinde üç gündür süren bir protesto varsa, SKMS'nin yerleşik uygulamalarından biri gereğince kimse beş dakikadan fazla mikrofonu elinde tutmaz ve mikrofon bir kişiden diğerine el değiştirir. Eğer iki yüz kişi varsa, mikrofon iki yüz çift el değiştirir. Bu yüzden Bölge Gelişim Yetkilisi "Temsilcinizi gönderin, ofisimde kendisi ile konuşup müzakere edeceğim" dediğinde SKMS'nin saathi'leri (üyeleri), "Hayır, sen ofisinden dışarı çık ve hepimizle konuş, hepimiz bu hareketin temsilcisiyiz" der. Hareket, mücadele ile bağlantısı olan herkesin kendisini temsilci olarak görmesi gerektiği taahhüdünü canlı tutmaya çalışıyor. Bu, bence bizi yazar ve yazarlık kavramlarını tekrar düşünmeye itiyor.

Bir örnek daha vereceğim; maalesef daha basit bir cevap vermiyorum çünkü bu manzarayı bulanık tutmaya devam etmenin önemli olduğunu düşünüyorum. *Sangtin Yatra*'nın altı yazarı MS'deki işlerine devam ettiklerinde, hepsi terfi aldılar ve SKMS (Sangtin Kisaan Mazdoor Sangathan) ile bağlantılı insanların tümünden daha fazla para kazanmaya başladılar. Hareketin Sitapur'da bir güç olarak tanınmaya başladığı bir zaman oldu ve herkes hareketle bağlantılı olmak istedi. MS'deki işlerini koruyan altı yazar 2007'de MS'deki işlerinden ayrılıp SKMS'nin tam zamanlı üyeleri olurlarsa, SKMS'nin onlara benzer bir maaş verip veremeyeceğini sordular. *Sangtin Yatra* kitabını yazan bu altı kadın, Sangtin'in kurucuları olarak SKMS'de kendilerine ayrılmış bir alan olması gerektiğini ve bu alanın beraberinde mali bir katkı getirmesi gerektiğini düşündüler. Ama SKMS'nin o zamanki beş bin üyesinin duruşu, SKMS'nin hiç bağış geliri olmadığı için, tüm saathi'lerin en az altı ay hareket için gönüllü olarak çalışması yönündeydi. Bundan sonra hareket, sahip olduğu kaynaklarla, söz konusu üyelere mali katkı sağlamaya çalışacaktı. Başka bir deyişle, Sangtin Yatra'nın yazarları için ayrıcalıklı bir yer yoktu çünkü sayıları binleri bulan diğerleri de Sitapur'un köylerinde gelişen günlük mücadelelerin yazarları olmuşlardı. Burada önemli olan, yazılı kelimelerin yazarlığı ile bu kelimelerin ötesinde ifade edilen günlük mücadelelerin yazarlığı arasındaki bağı kurabilmektir.

Minnesota Üniversitesi Yayınevi tarafından basılan *Playing with Fire (Ateşle Oynamak)* kitabının yazarları, MS Uttar Pradesh'in yöneticisinin saldırısına uğrarlarken eleştirel bir tutum içinde olmuş olabilirler fakat bunun ötesinde Sitapur'da gelişen hareketin üyelerinin büyük bir çoğunluğu için bu bir anlam ifade etmiyordu. *Sangtin Yatra* başlangıçta insanları harekete geçirmek için önemliydi fakat sulama suyu için yürütülen mücadele yoluna devam ettikçe yazılı olan, çok da anlamlı olmamaya başladı. Neyin meşru kabul edilip neyin

edilmediğini konuşurken, yazarlığı yazılı metin üzerinden değerlendirme biçimlerimize eleştirel yaklaşmamız gerekir. Ortak çalışmaları, birçok farklı bilgi üretim alanlarında ciddi dönüşüm yaratabilecek ittifaklar olarak düşünmek istiyorsak, neyin kim tarafından onaylandığına ve hareketin her bir üyesinin kendisini nasıl mücadelenin yazarı ve temsilcisi olarak gördüğüne bakmalıyız.

Omme: Bence biz bu duruma akademinin bakış açısından bakıyorduk ve bu yüzden de yazılı metnin kime ait olduğu fikri, sizin de söylediğiniz gibi, öne çıktı. Bu metinleri akademi aracılığıyla okuyoruz, bunun tersini iddia edemeyiz. Belki bunu, son sorum olarak saklayacağım.

Nishant: Bir ekleme daha yapmak istiyorum. Sizin projenizde büyük resim farklı görünüyor fakat sizin ürettiklerinize ulaşmamız ve burada oluşumuz hep akademik bağlantılar ve çevreler aracılığıyla oldu. Örneğin *Playing with Fire*'da “Richa Nagar ve Sangtin yazarları” olarak geçiyor. Ayrıca başka bir makalede “Farah Ali'nin danışmanlığında Richa Nagar” diye geçiyor. “Eleştirel Ulusşırı Feminist Pratikler” bölümünde sizin isminiz ile beraber dört veya beş isim daha var: Richa Singh, Surbala ve diğerleri sanırım. Özellikle o bölümde, diğer yazarlar İngilizce yazabilir miydi ya da böyle akademik bir kitap yazarlar mıydı? Dolayısıyla okuduğumuz her şey akademi sayesinde değil mi? Bu bağlamda, yazarlığı ya da akademik söylemdeki ‘ya bir şeyler yayımla ya da yok ol’ meselesini nasıl sorgulayacağız?

Richa: Gerçek bir ortak çalışma, rüyaları birlikte inşa etmek ve güven ilişkileri kurmak demektir. Sevgi, vizyon ve bağlılık demektir. Birlikte yazılmış bir metin veya konuşmadan ya da beraber organize edilmiş bir yarışmadan ibaret değildir. Beraber strateji üretmek ve biri bir protestoya kalkıştığında ya da çalışanlardan biri anemiye yakalandığında ve aylarca çalışmadığında ya da kolektifin bir üyesi, politik çalışmaları eşkıyaların işini bozduğu için oğlunun öldürüleceğine dair bir tehdit mesajı aldığı anda birbirinin arkasında durmaktır. Adanmış bağlılıklarla kurulan gerçek ortak çalışmalar bir örgütlenme, hareket, vizyon inşa ederken ve bu hayal ile beraber aylarca veya yıllarca yürürken birbirimizle nasıl ve nerede yan yana durduğumuz ile ilgilidir; çocuklarımızın daha iyi hayatlar sürmesi ya da mücadelenin bir parçası olmalarının bir sonucu yiyecek, barınak veya temiz su bulmaları ile ilgili değildir. O zaman altmış köyde beş bin insanın yola devam etmesinin nedeni nedir? Richa Singh neden bana güvenmeye devam ediyor? Tama niçin Richa'ya güveniyor? Nihai olarak bu, yıllar içinde birbirimizi dinlemeyi, birbirimizin yanında durmayı ve beraber yürümeyi öğrenmemiz ve her dönemeçte iniş ve çıkışlarla ve hatalarımızla nasıl baş ettiğimiz ile ilgilidir. Bu güven ve bu ilişkiler sayesinde SKMS mensubu bir saathi tarafından yapılan bir konuşma ya da sunulan bir protesto mektubu pekâlâ benim tarafımdan yazılmış olabilir. Ya da vurucu şarkılar yapabilen SKMS'li bir saathi, benden çok daha iyi yapabileceği bir

toplantı konuşmasının yazımı için benden yardım isteyebilir. Demek istediğim, tüm bu beceriler –yani aktivizm stratejisi üretebilmek, şarkı yazabilmek, vurucu konuşmalar yazabilmek, o konuşmayla insanları harekete geçirebilmek ya da akademik yazılar üretebilmek– bu çeşit bir çalışmada temel bir alışveriş olarak görülmelidir.

Akademik ortamlarda yazı yazmaya devam etmek benim için önemli çünkü birincisi, bu bizi akademideki meşru bilgiye dair önceden tanımlanmış varsayımları ve sınırları zorlamaya ve onlara karşı çıkmaya muktedir kılıyor. Aynı zamanda, araştırma fonları, meşru ya da uzman bilgisi içeriklerini tekrar tanımlayacak çalışmaları mümkün kılmak için kullanılmış oluyor. Bir de, böylece akademik alanlar dışındaki alanlar ve dinleyiciler için bilgi üretebilirim. Örneğin, SKMS'nin gazetesi *Hamara Safar*'ı düzenleyebilir ya da onun için bir metin yazabilirim. Bazen o gazete için ben yazıyor olabilirim, bazen bir başkası yazıyor olabilir ve Hintçe ve Awadhi dillerinde yazılan metinler akademik dinleyiciler için birlikte yazılmış İngilizce metinler aracılığıyla mobilize edilebilir. Bahsettiğim insanların İngilizce okumadığı doğrudur fakat ilgi ve ortak hayaller ile yaratılan bağlar burada devreye girer. Eğer İngilizce yazdığımda insanlar SKMS'nin çalışmaları hakkında bilgi sahibi oluyorlarsa, hareketin mücadelelerinin ulusaşırı dolaşımı SKMS'nin üyeleri için anlam taşır. Birçok anlamda, bilgiyi meşrulaştırmak dolaşım kanallarına erişim elde etmektir. SKMS üyeleri için çalışmalarının bölgesel, ulusal ve ulusaşırı erişilebilirlik ve farklı türlerde akademik yazımlar aracılığıyla kayda değer bir görünürlük ve destek kazanması çok önemlidir. Tabii ki güvenin var olmasının bir nedeni de akademik üretimin sürekli olarak benim aktif katılımımla canlandırılması ve şekillendirilmesidir ve bu akademik üretimin Awadhi'de ve Hintçede resmi ve gayri resmi olarak yapılan tüm çalışmaları da etkilemesidir. Bunun başka bir nedeni ise hareketin hareket içerisinde yapılan tüm bilgi üretimine içkin metodolojilere yönelik ortak anlayışı ve sadakatidir.

Yazı yazmanın farklı insanlara, farklı zamanlarda, farklı güçler verdiğini, aynı zamanda eşit olmayan konumlardan insanların bir araya gelerek oluşturduğu uzun süreli ittifaklarda bazı savaşları kaybettiğinizi ve bazılarını kazandığınızı fark etmek önemlidir. Minnesota Üniversitesi Yayınevi ile *Playing with Fire* kitabının kapağında dokuz yazarın da isimlerini yayımlama savaşını kaybettik. Ama Yeni Delhi'deki Zubaan Yayınevi ile aynı kitabı "Sangtin Yazarları" olarak bastık. Kolektiflerde, hareketlerde, ortak çalışmalarda bulunduğumuzda, sürekli olarak hangi hikâyeleri politikleştireceğimize, hangilerini dolaşıma sokacağımıza, zorbalıkla olan işbirliklerinden hangilerini ne zaman, nasıl ve kiminle paylaşacağımıza dair çok zor kararlar veriyoruz. Benzer bir şekilde hangi savaşları sonuna kadar sürdüreceğimize

ve nerede ödün vereceğimize dair tercihlerde bulunuyoruz. Önemli olan verilen kararların kolektif kararlar olmasıdır.

Birçok akademik sohbette okurlar, bir metni yorumlama yetkisinin tamamını istiyorlar. Bazı bakımlardan, benim bahsettiğim gerçek ortak çalışma, okurların sadece belli şeyleri bilebileceğini söylüyor. İstediklerini yorumlayabilir, eleştirebilir ve satır aralarını okuyabilir ve farklı konular ileri sürebilirler fakat metni kontrol edenler fikirlerin ve mücadelelerin yazarlarıdır. Hangi hikâyelerin anlatılacağına biz karar veriyoruz. Bu hikâyelerin bizim için neden önemli olduğunu biz biliyoruz. Bu anlamda, kolektif olarak oluşturulmuş akademik veya akademik olmayan metinlerin işe yarayıp yaramadığının çok açık bir biçimde farkındayız. Ve tabii ki, öngöremediklerimizden ders alıyoruz. Başlangıç olarak Minnesota Üniversitesi Yayınevi ile *Playing with Fire*'ın kapağında yer alacak yazar isimleri savaşını kazanamadık fakat Zubaan'da ödün vermemiz gerekmedi. Fakat Sangtin Yazarları, önemli konularda kolektif bir yazma eylemi olarak tanınmaya başladıktan sonra, hiçbir yayınevi kitabı Sangtin Yazarları olarak adlandırmak ya da benim ismimi diğer birkaç yazarla beraber basmak konusunda bir sorun çıkarmadı.

Farah Ali'nin durumu şöyleydi: Yayımlanmadan önce makaleyi kelime kelime okuyor, ama isminin bilinmesini istemiyordu. Hikâyesini, feminist temsil meselesiyle ilgili önemli tartışmalar yapmama olanak verecek şekilde benimle paylaşan ve benden arkadaşlık ve güven talep eden bir kadına teşekkür edebilmem ve onun katkısını gösterebilmem için kendisine Farah mahlasını seçti. Ancak, Farah'ın yazıya olan ilgisinin tek ve açık bir sebebi vardı: Kızıyla ABD'ye dönmenin bir yolunu bulmak. Bu nedenle, Sangtin'ler bağlamında bahsettiğim gibi bir "derin işbirliği" söz konusu değildi. Bu özel hikâye vasıtasıyla, birtakım politik sorular sormaya çalışıyordum, ama Farah'ın kendisi bu sorularla ilgilenmiyordu. Bundan dolayı, "Farah Ali'ye danışarak" ifadesi kullanıldı.

Begüm: Bu yolculukta, toplumsal cinsiyet, sınıf, kast ve eğitim ayrımlarını, çoklu kimliklerinizi ve pozisyonlarınızı göz önünde tutarak, kendinizi nasıl konumlandırıyorsunuz? Kendimizle yüzleşmenin (*self-reflexivity*) ötesine geçmemiz gerektiğini düşünüyorsunuz. Bu, neden gerekli ve nasıl mümkün olabilir? Kaldı ki, kendinizle yüzleşmek eylemi sizinle ortak çalışma yaptığınız insanlar arasındaki güç farkını değiştirmiyor. Yolculuğunuz sırasında, bu pozisyonları daha eşitlikçi bir biçimde müzakere edebilmek için ne gibi pratik stratejiler keşfettiniz?

Richa: Pratik stratejiler açısından, SKMS ile yaptığım çalışma söz konusu olduğunda, ABD akademisiyle olan ilişkimin en az önem taşıyan nokta olduğunu daima hatırlarım. En fazla işe yarayan yeteneğim, Hintçede güzel yazabiliyor olmam. *Sangtin Yatra*'nın en sert

eleştirilerinde bile, *Sangtin Yatra/Ateşle Oynamak*'ta yapılan kolektif eleştiriyi “otantik olmadığı” için reddetmek amacıyla benim ABD’den olduğum argümanı kullanılmamıştır. İyi ki veya ne yazık ki, Hintçe okuyanlar için, soyismim Hindistan’da edebiyat, tiyatro ve film alanlarında önemli işler yapmış olan aile bireyleriyle olan bağlantımı açığa çıkarıyor. SKMS’nin çalıştığı toplumsal ortamda, bu benim bağlılığımın otantiklik veya sadakat anlamında hiç sorgulanmaması anlamına geliyor.

SKMS açısından, hareketin yazıcısı olarak rolüm kritik olmuştur. “Yazıcı” ifadesini, hareketin devam ettiği yerde sürekli yaşamayan birisi olarak, yaptığım iş için yararlı bir etiket olarak görüyorum. Ancak basit bir yazman değilim, çünkü SKMS’ye aklıma gelen en sert soruları sorma alanım da var. Apaçık risklerle gelse de, bu benim çok ciddiye aldığım bir sorumluluk. Eğer bir hareket övgü alıyorsa, daha önce eleştirdiğimiz hatalara tekrar düşmek genelde kolaydır. Şu anda Sitapur’un dışında olan birisi olarak, SKMS’ye daima bu riskleri ve kaymaları hatırlatacak sorular sormaya gayret ediyorum. Ama bu sorumluluğu yerine getirmeme izin veren bir güven var, çünkü hareket de benim pratiklerimi sorgulayabilir ve ben de hareketin benim yapmama ihtiyaç duyduğu şeyleri yapmaya hazırım. Örneğin, ABD’de oturan ve Hintçe ve İngilizce yazabilen bir akademisyen olarak, SKMS için bir şeyleri geliştirmek, bağlantılar kurmak, çeşitli destekler sağlamak, vb. adına akademik alandaki kaynakları harekete geçirebilirim. Yani bir bakıma, rolüm duruma göre şekilleniyor.

Bununla birlikte, diğer zamanlarda akademiden insanlar bana hareketle alakamın sona erip ermediğini sordular, ki bu benim de kendime sorduğum bir soruydu. Bir dönem, hareketteki saathi'lere tekrar tekrar bu soruyu soruyordum: “SKMS’de bu harika şeyler olurken, benim, “akademisyenin” hareketten ayrılma vaktimin geldiğini düşünüyor musunuz? Saathi'ler birkaç yıl benim bu soruma sabırla tahammül ettiler. Sonra bana bir soruyla karşılık verdiler: “SKMS’den çekilmek hakkında sürekli konuştuğuna göre, kendini çok mu önemli buluyorsun? Niçin bir sonraki toplantıda herkesin karşısına çıkıp şunları söylemiyorsun?: ‘Biliyorsunuz ben, Richa Nagar, o kadar önemli birisiyim ki, ayrılmaya karar verdim, üzgünüm ama daha fazla yapabileceğim bir şey yok.’” Endişelerim karşısında böyle bir yanıt almak, bana fazlasıyla yardım etti. Saathi'lerin bu soruyla bana öğrettiği şey, kendini bir mücadeleye adayın, yapmayı en iyi bildiği şeyi hareket için yapabileceğiydi; ittifak, herkesin yaratıcı biçimde mücadeleye katkı sunmanın bir yolunu bulması demekti.

Surbala bazen haftalar süren mitingler, toplantılar düzenlemekten ve günde on sekiz saat güneşin altında çalışmaktan döndüğünde oturur ve rahatlamak için nakış işler. Bu, onun kendisini ifade ettiği yaratıcı becerisidir; işlediği nakışlar SKMS tarafından organizasyon işlerine kaynak sağlamak amacıyla satılır. Bir defasında Surbala bana şöyle dedi: “Senin için yazmak neyse benim için de nakış işlemek o. Benim nakışlarım da senin yazılarınınla aynı

biçimde hareketi destekliyor. Nakış işlemek benim için kriz olmuyorsa, neden yazmak senin için krize yol açıyor?” Benim için bunlar çok yararlı sorular. Her şeyden önce, bir hareketin üyelerinin aynı sorunlarla mücadele ettiğini anlamamanızı sağlıyor. Sonra, hareketi mümkün kılan diğer çalışma biçimleri karşısında kendi çalışmanızı anlamamanıza yardım ediyor.

Richa Singh'in durumunda ise, başka çelişkiler söz konusu. Herkes onu lider olarak görmek istiyor. Bazen, SKMS şartları içinde bu ilgiyle baş edebiliyor, bazen de edemiyor. Ancak bu ilgi ve bulunduğu konum aynı zamanda Richa Singh'in hiç kimsenin almadığı kadar şiddetli tehditler alması anlamına geliyor. Yani, görünüşte hareketin, diğerlerinden farklı imtiyazlara sahip *sawarn* (hiyerarşide üstte) lideri gibi görünse de, kesinlikle bedelini ödüyor ve en ağır eleştirilerin yükünü üzerine alıyor. Bir de Tama'mız var, âmâ bir Dalit adamı. Saathi'lerin mücadelesiyle ilgili güzel şarkılar yapıyor ama kast hiyerarşisinde kendisinden daha aşağıda olan başka bir Dalitin evinde yemeğe çağrıldığında buna karşı çıkıyor.

Bu örnekleri, kast, cinsiyet, eğitim, imtiyaz ve lokasyonun kesişiminin yol açtığı karmaşık duruma işaret etmek için veriyorum. Ele aldığımız çeşitli toplumsal zorluklar nedeniyle, hareketin herhangi iki üyesi arasına duvarlar örülebiliyor. Sürekli evrim geçiren bir mücadelede bu çelişkilerin hiçbiri çözümlenemiyor. Bu nedenle karşımıza çıkan soru şu oluyor: Yazarlardan biri, destekçi veya üye olarak katılan akademisyen de dahil olmak üzere, bir hareketi oluşturan üyeler olarak düşüncelerimizde ve pratiklerimizde bu tür engelleri nasıl anlarız, kuramlaştırırız ve eleştiririz?

Toplumsal cinsiyet kaynaklı şiddet, bu karmakarışık bölgeyi daha da içinden çıkılmaz hâle getiriyor. SKMS örneğinde, sabit bir işi olmayan çok sayıda erkeğin yaşadığı topluluklardan bahsediyoruz. MS kadınlara iş sağladığında, başka hiç kimsenin güvenilir aylık gelirinin olmadığı evlere aylık gelir getirenler kadınlar oldu. Bugün bile, Reena, Surbala ve Richa Singh, bu evlerde geçim sıkıntısına son veren bir organizasyonun eski üyeleri olarak görülüyorlar. Bu anlamda, SKMS'de diğer kadınlardan farklı olarak sembolik bir değeri var. Bu, kendi evlerinde şiddet olmadığı anlamına gelmiyor, hem Surbala hem de Reena evlerinde devamlı şiddetle mücadele ediyorlar.

2007'de Maya adlı bir kadın saathi öldürüldü. İnsanlar bir yandan devlete karşı çıkıp bir yandan evlerinde sorular sorarken böyle bir durumla karşılaştıklarında, her şey endişe verici bir hâl alıyor. Bazen maruz kaldıkları şiddet, toplantılarda veya oturma eylemlerinde yaptıklarının direkt sonucu değil, hayatlarında yaptıkları tüm seçimlerin bir sonucu olabiliyor, ilişkilerini yaşama, duygularını gösterme, aile ve evlilik kurumlarını eleştirme biçimleri vb. Böylece, bir taraftan Reena ve Surbala'nın ilk zamanlarında olduğu gibi, kadınlar güçlü liderlere dönüşüyor, köylerde erkeklerle gece boyu süren toplantılar yapıyor,

STK çalışanı olarak birtakım sembolik ve maddi avantajlardan yararlanıyorlar. Diğer taraftan, mesela bir açlık grevi sonrasında, insanlar gelişim direktörünü taleplerini dinlemeye ikna ettikleri için galibiyet coşkusu yaşarken, bu aynı zamanda birçok kadının gözlerinin yaşardığı ve kalplerinde korku hissettikleri bir an oluyor. Çünkü kocalarından ayrı geçirdikleri gecelerden sonra eve döndüklerinde başka bir dram yaşanacağını biliyorlar. Kesişen alanları analiz ettiğinizde ve mücadelenizi bu analiz üzerine kurduğunuzda, çelişkilerin sorgulaması hiç bitmez.

Nadia: *Ateşle Oynamak* kitabında, Surbala ve Shashibala'nın yüksek sesle "Bizim hikâyelerimiz, okul kitaplarımızdaki Sita ve Jhanski Rani'nin hikâyelerinin yerini alabilseydi neler olurdu?" diye sorduğundan bahsediyorsunuz. Bu hikâyeler ve anlatılar niçin önemli, neyi değiştirebilirler?

Richa: *Sangtin Yatra*'nın ikinci bölümü, sangtinlerin çocukluğu hakkındadır. Bu bölüm, yakın zamanda Ortaöğretim Merkez Kurulu'nun Hintçe ders kitabına alındı. Müfredatlarının bir parçası olarak bu metni okuyan öğrencilerle konuşma fırsatım olmadı.

Özlem: İngilizce dışındaki dillerde ve akademi dışı türlerde yazmanın ve bilgi üretmenin akademidekiler için rolü nedir? Sadece sembolik mi veya daha ileri gidebilir mi?

Richa: Bazen, kendimiz için, ne zaman ne yazacağımıza karar vermemiz gerekir. Yalnızca okuyucular için ifade ettiğimiz anlamı mı dert etmeliyiz? Farklı alanlarda seyreden yazarlar olarak, ne zaman yapmamız gereken bu olduğu için belli alanları, türleri ve dilleri talep etmek isteriz? Benim için bu bölge de bir yolculuk olmuştur. Farklı kitlelere seslenmek istiyorsanız, bu kitleler için farklı metinler üretmeniz gerektiğine inanan, takdir ettiğim, saygı duyduğum çok sayıda akademisyen var. Eğer içinizde bir şair varsa, şiir yazarsınız. İçinizde bir aktivist varsa, el ilanları ve polemikler yazarsınız. İçinizde bir akademisyen varsa, akademi için yazarsınız. Benim için bunlar pek geçerli olmadı aslında, kısmen kendimi tamamen tek bir şeye adadığım ve "saf bir edebi tür"le yetinmediğim için. Nedense, bir metin aynı anda içimdeki yaratıcı yazarı, akademisyeni ve aktivisti çıkarmama yardım ettiğinde daha fazla tatmin oluyorum.

İki dilde yazma konusuna gelince... Yaklaşık on yıl önce bir uluslararası konferansta, feminizmde hâkim pratiklerin eleştirisiyle ilgili konuşmamın arasına Hintçe ve İngilizce bir şiir sıkıştırdığımda bazı beyaz feminist öğretim üyeleri bozulmuşlardı. Şiirin argümanımı duygusal olarak manipüle etmeye hizmet ettiğine inanıyorlardı. O noktada, eğer yaratıcı ve enlektüel enerjimi beslemek istiyorsam, bu eleştiri üzerine düşünerek vakit kaybetmenin doğru olmadığına karar verdim. Birkaç yıl sonra, sınıfımda bir öğrenci ikidilliliğe yaklaşımımı eleştirdi: "Bu birebir çeviriyi niçin yapıyorsunuz? Chicana feministlerinin gayet güzel yaptığı

gibi niçin tercümeye karşı direnmediniz?” Onu dikkatle dinledim ve ne zaman şiirleri birleştiresem veya aynı anda birden fazla dilde yazı yazsam bu eleştiriyi düşünürüm. Belli dillerde belli alanları nasıl talep edeceğimizi seçtiğimizde kendimizi savunmasız hâle getiriyoruz. Neyi, hangi koşullarda, ne zaman, nasıl ve niçin tercüme edeceğimize karar verebiliyor olmalıyız. Bu kararlar bazen düzgün bir kuramsal argümana veya politik duruşa uyum sağlar, bazen de sağlamaz. Şu anda yaptığım işte daha çok bunu düşünmek istiyorum: Tercüme meselesi birden fazla türde bilgi üretme bağlamında -birbirini bozan veya birbirini pekiştiren bilgilerde- nasıl işliyor? Bence, eğer akademik bilgiyi özgürleştirme çabamızı sürdürecekseniz, bu gerçekten önemli.

Nishant: Peki karşılaştığınız dirence nasıl göğüs geriyorsunuz?

Richa: Şunu fark ettim: Hâkim türe direnmeye devam ederseniz, bir süre sonra insanlar sizi rahatsız etmeyi bırakıyor. Boulder'deki Colorado Üniversitesi Coğrafya Bölümü'nden 1997'de ayrıldım, çünkü risk alabileceğim bir yerde olmak istiyordum. Bu riskleri almanın okuyucularımı eğitme sorumluluğunu da getirdiğini anladım. Mesela, tüm zengin etnografik çalışmaya rağmen Darüsselam'la ilgili bir kitap yazmayı tercih etmiyorsam, bu durumu bu bilginin kitap olarak dolaşıma girmesi, benimle hayatlarımı paylaşan insanları etkileyebileceği için bunu kitaplaştırmadığımı belirten bir yazıyla açıkça anlatmak zorundaydım. Aynı şekilde, birisi birden fazla türde yazıyorsa, niçin bu şekilde çalıştığını açıkça söylemeli. Doçentliğe terfi edeceğim zaman, birisi bütün Hintçe yayımlarımı özgeçmişimden çıkarmam gerektiğini söyledi. Dedim ki, “Eğer saymak istemiyorsanız, saymayın. Ama onlar özgeçmişimde kalacak.” Hintçede yayımlanan tüm çalışmalarımı bahsetmiyorum, ama seçtiklerim önemliydi, çünkü akademik kitleler için ürettiğim metinleri mümkün kılmışlardı ve bu metinlerden beslenmişlerdi. Bu tür savaşlar başlangıçta daha zor oluyor. Diğer akademisyenler tarafından daha çok fark edilip kabul gördükçe, direnç de azalıyor. Bu noktada deneysellik için çok daha fazla alanımız var, fakat bu aynı zamanda bu alanları daha fazla zorlamamız gerekip gerekmediğiyle ilgili.

Omme: Çoğunlukla, yaptığınız araştırmaların tehlikesinden, risklerinden ve peşinde olduğunuz sorulardan bahsediyorsunuz, örneğin Dar'daki, Asya topluluklarındaki liderleri eleştirdiğiniz çalışmanız. Akademik araştırmanın sınırları nelerdir? Bu sınırlar aşılabilir mi, mesela sizin, çok fazla tepki ve şiddetle karşılanan, *Ateşle Oynamak*'ta bazı hikâyeleri yayımlama tercihiniz olduğu gibi?

Richa: Akademik araştırmanın tek başına işe yaramasını bekleyemeyiz. Muhtelif yerlerde yaşayan kitleler için akademik araştırmayı nasıl harekete geçireceğimiz konusunda incelikli davranmalıyız. Bu, her zaman aynı politik çalışmaları yapmak anlamına gelmemeli,

entelektüel hayatlarımızın farklı evrelerinde farklı şekillerde gelişiriz. Bir zamanlar, ürettiğimiz bilginin ortaya çıktığı bağlam içinde kullanılabilmesi gerektiğine inanırdım. Artık bilginin kullanılması için tek yolun bu olduğunu düşünmüyorum. Bilgi, doğduğu özel bağlamda işe yaramasa bile kritik öneme sahip başka şeyleri mümkün kılabilir. Elbette akademik araştırmanın da sınırları vardır. Akademi, kariyerimizi ve uzmanlığımızı inandığımız fikirlerin etrafında inşa etmemiz için bize zaman ve kaynak sağlayan çok imtiyazlı bir alandır. Bu, öylesine bir hak olarak göremeyeceğimiz bir lüks. Ayrıca, eğer hedef belli değişiklikleri harekete geçirmekse, emin olmadığımız bir çalışmayı yapamayız.

Omme'ye daha önce, Darüsselam'da yaptığım alan çalışmasının beni, Dalit topluluklarındaki, müşterileri zengin Asyalılar olan Güney Asyalı seks işçilerinin yaşamöykülerini anlatmaya götürdüğünden bahsetmişim. Bu çalışma beni, Darüsselam sokaklarındaki, aslında Asyalı adamların çocuğu olan, ama Asyalıların Chautara'lar veya Araplar diyerek reddettikleri ve asla "Asyalı" olarak benimsemedikleri ırk melezi çocuklar hakkında bilgilendirdi. Bunlar, Asyalı elitler için de tehdit oluşturabilen gerçekten önemli hikâyelerdi ve hemen susturulabileceğimi fark ettim. Buradan, daha önce de söz ettiğim sembolik ve kültürel sermayenin önemi konusuna geliyoruz, örneğin Uttar Pradesh'te iktidardakiler, halkı istismar eden Amerikalı bir bilim insanı olduğumu ileri sürerek niyetimi veya bağlılığımı sorgulamamışlardı. Darüsselam'daki Güney Asyalı topluluklarda ise, ABD'de ve Kanada'da birlikte çalıştığım Tanzanyalı elit ailelerden olan ve çalışmamda anlattığım hikâyelere direnç gösteren kişiler olduğunu hemen hissettim. Bu bağlamda ve Tanzanya'da yerel köklerim olmadan, sormak istediğim soruları gerçekten daha ileri götürüp götüremeyeceğimi kendime sormam gerekti. Ayrıca, Uttar Pradesh'te de etkin olarak yapabileceğim şeyler olduğunu biliyordum. Araştırmamı nasıl biçimlendireceğim, ürettiğim anlatıların nasıl akacağına ve bu hikâyeleri anlatmanın getireceği risklere göğüs germek için kendini tamamen kaptırmanın neye mal olacağına bağlıydı, bunu açıkça görüyordum. Darüsselam'daki Asyalılar bağlamında, elit Asyalıların, önemli bulduğum konularda, birden fazla dilde ve çokça yazan bir düşünür ve bilim insanı olarak ayakta kalmamı zorlaştıracaklarını anladım. Başka bir deyişle, Tanzanya'da, Uttar Pradesh'te olduğu gibi, harekete geçirebileceğim sembolik ve kültürel sermayeden yoksundum. Bu konular, uluslararası feminizmde yeterince konuşulmaz, ama bence belli türdeki sermayeye erişiminin (veya eksikliğinin) nasıl olup da politik olasılıkları olanaklı kıldığı veya bastırdığı konusunda daha fazla diyalog kurmamız bizim için yararlı olacaktır.

Nadia: Uluslararası feminizmden söz ettiniz, nedir uluslararası feminizm? Tarihsel arka planından da biraz bahsedebilir misiniz?

Richa: Bence herkes ulusaşırı feminizmler derken farklı şeyleri kastediyor. Bazen, Chandra Talpade Mohanty gibi biliminsanları tarafından yüksek sesle ve güçlü bir biçimde eleştirilen küresel kız kardeşlik söylemini andırıyor. Ama ulusaşırı feminizmin, bahsettiğimiz radikal olasılıkları içerdiği zamanlar da var. Benim söz ettiğim son derece katılımcı bir ittifak çalışması, çok-mekânlı, çok-lokasyonlu, iktidar, imtiyaz, söz hakkı ve temsiliyetle ilgili sorular soran sınır ötesi bir feminist meşguliyet. Bu, kendisinin sömürgecilik tarihi ve coğrafyasının zorbalığıyla ve kapitalist güç ilişkileriyle olan suç ortaklığını sürekli sorgulayan bir uğraş. Piyasalarla ve şöhret hevesiyle, bireysel ödül yapılarıyla iç içeliğimiz/yatırımlarımız ve ilişkilerimiz de daima sorgulanır. Benim için, tüm bu farklı yönler ulusaşırı feminizmin parçasıdır.

Fakat, sömürge-sonrası feminizm ve ulusaşırı feminizm birbirinden bağımsız ve ayrı olarak görüldüğünde endişeleniyorum. Benim için sıkı sıkıya birlikte dokunmuş gibiler; ulusaşırı feminizmle uğraşıyorsanız sömürge-sonrası eleştiri de mutlaka olmak zorunda. Bu tür etiketler, yalnızca bir şeyleri olanaklı kılıyorsa faydalı olabilir. Aslında şunu sormalıyız: Belirli bir bağlamda, belirli bir mücadelede veya belirli bir düzenlemede ulusaşırı feminizm derken ne demek istiyoruz ve bizim kendi suç ortaklığımızla bağ kurmamıza nasıl olanak sağlıyor? Sorunun madunların temsil ediliyor edilmemesi olduğunu sanmıyorum. Tanımladığım ittifak çalışmasında, temsil vazifesinin sona erdiği bir nihai madun yok. Temsiliyet gündeme geldiğinde, bu işi yapacak olanların sorması gereken şudur: Eksiksiz bir hesap verebilirlik yöntemini nasıl tahayyül ediyoruz ve sergiliyoruz, bu hesap verebilirliği, çözemediklerimizi kuramlaştırarak nasıl karmaşık hâle getiriyoruz? Konu sadece imtiyazlı akademinin hesap verme mecburiyeti değil. Basit imtiyaz anlayışından kurtulmak zorundayız, ki hesap verebilirliği karmaşılaştırırken, akademidekilerin akademi dışındaki ortaklara, aktivistin temsil ettiği insanlara, akademisyenin ve aktivistin birbirine ve savunduklarını iddia ettikleri mücadeleye karşı hesap verme sorumluluğundan söz ediyoruz. Ulusaşırı feminizm için iki önemli soru: Bizim hesap verebilirliğe dair yöntemlerimiz nelerdir ve onları nasıl harekete geçiriyoruz?

Özlem: Kanada'ya 2009' da geldim. "Ulusaşırı feminizm" kavramı ile de burada karşılaştım. Bu karşılaşmaya dair düşündüğümde, Türkiye'de feminist harekette aktif olmama rağmen bu kavramın neden bana bu kadar uzak olduğu üzerine kafa yordum. Sonunda önemli bulduğum iki noktayı sizlerle paylaşmak istiyorum. İlk olarak, bu kavramla Türkiye'de değil de Kuzey Amerika'da karşılaşmış olmamın çok da tesadüf olmadığını düşünüyorum ve bu durumun küresel anlamda kuzeyde olmak ile küresel anlamda güneyde olmak meselelerinden bağımsız olmadığını düşünüyorum. Burada feministlerin ulusötesi feminizm adına ortaya koydukları çok değerli çalışmalara kesinlikle haksızlık yapmak istemiyorum. Yalnızca ulusötesi mecrada

feminist merakın kendisinin de iktidar ilişkilerinden bağımsız olmadığını altını çizmek istiyorum. İkinci olarak, kadınlar arasındaki küresel/ulusötesi ağların nasıl tanımlanacağına dair yürütülen tartışmanın yerelde ne kadar yansıması olduğundan şüpheliyim. Benim gözlemim bu ağların belli maddi ve sembolik araçlara sahip kadınlar arasında kurulduğu ve bu aktörlerin taban örgütlenmeleri ile ilişkisinin sorunsallaştırılması gerektiği yönünde.

Richa: Gerçekten çok önemli bir konuya değindin. Bana bir meslektaşımın Güney-Güney diyalogları üzerine sohbetimizi hatırlattı. Örneğin, Hindistan’da kadın çalışmaları yapan öğretim üyeleri, bizim ABD’de Hindistan’la ilgili neleri araştırdığımızı ve yazdığımızı öğrenmeye pek ihtiyaç duymazlar. ABD’de ve Kanada’da çok sayıda akademik kurumda, “yerel” konularda çalışanlarla “uluslararası” konularda çalışanlar arasında talihsiz fakat köklü ve kurumlarca desteklenen bir bölünme vardır. Çeşitlilik, etnik çalışmalar ve eleştirel ırk çalışmaları yapanlar, “küresel” çalışmalar yapan veya bir şeyleri “uluslararasılaştırma”yla ilgilenenlerden daha farklı muamele görürler. Birkaç meslektaşımın, pedagojide anlamlı Kuzey-Güney işbirliğinin nasıl olacağına dair konuşmuştuk. Örneğin, burada eleştirel ırk çalışmaları yapan feministlerle Hindistan’da Dalit tanıklıkları üzerine güçlü çalışmalar yapanlar arasında işbirliği mümkün olabilir. Bu işbirliği, Hindistan ve ABD’de, pozitif ayrımcılığın tarihine ve eğitim ve akademik öğrenme sistemlerimize egemen olan kapsama ve dışlama yapılarına dair yeni karşılaştırmalı anlayışlar geliştirmemizi sağlayacaktır. Ulusaşırı feminizmlerin radikal olasılıklarını, kesişen tarihleri keşfetmeyi ve bu tarihler aracılığıyla akademik bilginin üretimini sağlayacak şekilde pedagojilerimizi radikalleştirmemize yarayacak müdahale çeşitlerini sürekli araştırmalıyız. Bununla birlikte, eğer içinde bulunduğumuz kurumlar “uluslararasılaştırma”yla ilintili her şeyi “çeşitlilik” meselesinden ayırmaya devam ederse, bu olasılıkları hayata geçiremeyiz. Bu şekilde, bahsettiğiniz “yerel”e karşı “küresel” ikiliğinin yaratılmasına da karşı koyabiliriz.

Begüm: Çalışmalarınızda ayırmaya çalıştığımız baskın ve hiyerarşik üç ikilik var: akademisyen-aktivist, teori-metot ve kolektivizm-bireycilik. Bu ikilikler, “Kuzey” akademisi sınırları içinde neyin ilgili/ilgisiz olduğunu belirliyor. Bu konuyu açabilir misiniz?

Richa: *Eleştirel Ulusaşırı Feminist Pratikler* kitabına Amanda Swarr’la birlikte yazdığımız önsözden farklı bir yanıtım olduğunu sanmıyorum. Akademik alanlarında “teorik” ve “akademik” olarak etiketlenen, “metodolojik” ve “aktivist” olarak etiketlenenden daha üstün ve sofistike görülür. Minnesota Üniversitesi Yayinevi’yle yaptığımız, yazar adlarıyla ve editörün sorularıyla ilgili her tartışma, son derece teorik meselelere odaklanmıştı. Ancak bu tür tartışmalar –biraz bizim tercihlerimizden ötürü, biraz da salt yayın stratejisi olarak görülmeleri nedeniyle– hiçbir zaman teorik çerçevemiz veya yatırımımızla ilgili tartışmaların bir parçası olmadılar ve uyguladığımız “stratejiler”, “metotlar” veya “pratikler” olarak

adlandırıldılar. Bu, sizin daha önce sorduğunuz, “Richa Nagar’ın adı niçin diğer sekiz Sangtin yazarından ayrı yazıldı?” sorusuyla bağlantılı, ta ki “Sangtin Yazarları” pazarlanabilir bir meta hâline gelene kadar. Kütüphane sistemlerinin bir yazarlar kolektifini nasıl kataloglayacağı konusunda endişe eden yayınevi, kolektifin ürünleri satılınca onu memnuniyetle bağrına basıyor.

İsrail/Filistinli feminist bir akademisyen, Sangtin yazarlarını alıntı yaptığı eserler listesine koyduğu için yayıncısıyla tartıştıklarını anlattı; bibliyografyada yer vermek için fazla karmaşık olduğunu düşünmüşler. Bilgiyi üretmenin ve tanınmanın alternatif pratiklerini mümkün kılmanın esas amacımız olmasını istesek bile, kütüphane katalog sistemini ve alıntı dizinlerini düşünmek zorunda olduğumuz bir sistemde yaşıyoruz. Aktivist dürtülerle biçimlenen veya onlarla yakından bağı olan her şey, strateji, metot veya pratik olarak tanımlanıyor ve terfi veya memuriyet için başvurduğunuzda, kolektif olarak yazdığınız metinlerde sizden yeteri kadar iz taşıdığını ispat etmek mecburiyetindediniz. Bu hiyerarşide, katılımı ilgili veya kolektif bilgi üretimiyle ilgili veya birden çok türü veya birden çok yerleşimi kapsayan herhangi bir şey şüpheyle karşılanacaktır. Ama bu hiyerarşiye direnmek için tezlerimizi oluşturmaya başlar başlamaz, o tezleri zorlamaya ve inşa etmeye devam edebiliriz. Ondan sonra akademik çevrelerde halihazırda mevcut olan bir eleştirimiz olabilir, insanlar kendi çalışmaları için daha da yaratıcı alanları harekete geçirip geliştirebilirler.

Omme: *Ateşle Oynamak*, STK çevrelerinde ağır eleştirilere hedef oldu; yaptıkları işi ve menfaatlerini tehdit ettiğini düşündüler. Bu tür işbirliğinin riskleri nelerdir? SKMS’nin STK modelinden farkı nedir?

Richa: Ağır eleştirilmedi. MS-Sitapur’da çalışan yazarlara gideceklerini söyleyen aslında MSUP’nin müdürüydü. Taban örgütlerindeki işçilerin büyük çoğunluğunun çalıştıkları kurumlarla sözleşmeleri yok. Müdür yetkisini kötüye kullandı. Biz de sanal ortamda bir imza kampanyası düzenledik, sonucunda Eğitim Bakanı müdürden istifa etmesini istedi ve MS’de çalışmaya devam etmek isteyen yazarlar MS’de kalabildiler. Bu, kolektif için büyük bir başarıydı. Ne yazık ki, *Ateşle Oynamak*’ın uluslararası baskısı çok iyi iş yaptığı hâlde, Hintçe versiyonu Hindistan’daki feministler arasında pek popüler olmadı. Bir yerdeki mevcut iletişim ağlarının bir şeyi kabul ettirmek veya bastırmak için kendi yöntemleri var. *Sangtin Yatra*’yı ilk yayımladığımızda, tecrübeli bir destekçi bize şöyle demişti: “Bir kitabın basımı ve dağıtımıyla ilgili hiç tecrübeniz olmasa bile, görüşlerinizin STK çevrelerinde istediğiniz gibi yaygınlaşması için, kitabın dağıtımını elinizde tutun. Bunu yapmazsanız, size karşı olan bir iki organizasyon, kitabın bütün kopyalarını satın alıp çöpe atabilir.” Bu, aldığımız en iyi tavsiyeydi. Kitabı, aldıklarından emin olmak istediğimiz kurumlara, entelektüellere ve politik aktivistlere gönderdik. Basımı ve dağıtımı için benim Minnesota Üniversitesi’ndeki araştırma

fonlarımı kullandık. Kitabın, eleştirinin ulaşması gereken insanlara ulaşması önemliydi. Mevcut ağların ne kadar güçlü olduğunu ve herhangi bir yazılı çalışmanın gerçekten bir etkisinin olabilmesi için zekice politik çalışma yapılması gerektiğini anlatmaya çalışıyorum.

Kendi-dağıtımını-kendin-yap stratejimiz mükemmel işledi. Ülkenin farklı bölgelerindeki okurlar Hintçe kitaptan bölümleri aldılar –özellikle STK’laşmayla ilgili kısmı– ve yeniden ürettiler, paylaştılar, çevirdiler ve lüzumlu gördüklerinde yeniden bastılar. Kitap pek çok yerde kitlelere ulaştı. Genel anlamda, kitap yeni iletişimleri mümkün kıldı ve sistematik bir eleştiriye maruz kalmadı. Sadece öfkeli bir müdür, bilgeliklerini MS’e mal etmelerini istediği için ve kadınları güçlendirme programlarındaki elitizmi eleştirdikleri için cezalandırmak amacıyla yazarları susturmaya çalıştı.

Sangtin Kisaan Mazdoor Sangathan (SKMS), müdürün saldırısının olduğu kadar, *Sangtin Yatra* kitabının gördüğü sıcak karşılamanın ve övgünün direkt sonucu olarak da ortaya çıktı. SKMS, STK’laşma eleştirisini çok ciddiye aldı ve rüya *Sangtin Yatra*’da dile geldi. Şunu soruyordu: Finanse edilen bir proje olarak güçlendirmeyi eleştirmek veya kadınların güçlendirilmesini kast ve sınıf meselelerinden izole ederek gettolaştırmanın tehlikeleri hakkında konuşmak ne demektir? SKMS aynı zamanda uzmanlık konusunu da ele aldı: Niçin asıl örgütlenme işini yapan insanlar yalnızca yerel aktivistler olarak görülüyor ve tüm uzmanlık, çalışmaları küresel, ulusal veya bölgesel addedilen kişilerin elinde bulunuyor?

Ardından şu soru geldi: Finansman olmadan, bu eleştirileri almak ve hareket oluşumuna tercüme etmek ne demektir? Eğer SKMS’nin kampanyalarını ve toplantılarını finanse edecek bağışçılarımız olsaydı, STK olmak bizim için problem olmazdı. Aslında Oxfam, kadına yönelik şiddetle ilgili bir proje için fon teklif etmişti. Ancak hareket, sulama suyu problemi etrafında oluşuyordu ve kimse bunun için fon sağlamak istemiyordu, çünkü konuya dair ne bir proje ne de bir araştırmacı vardı. Birkaç kurumla bu konuyla ilgili görüşmeler yaptık ve anladık ki SKMS’nin politik çalışmaları için fon sağlayacak bir kurum bulamayacağız. Saathi’ler bunun zor ama aynı zamanda olumlu bir şey olduğunu biliyorlardı çünkü bu, SKMS’de kurulan şeyin sağlam bir fonun dışında bir şeye dayandığını gösteriyordu. SKMS, gelecek yıl fon alamadığı için yok olmayacaktı. Bu, yeterince kuramlaştırılmamış bir konu, fakat sık sık aklıma gelen bir sorudur: Taahhütler olmadığında, bir hareketin devamını sağlayan nedir? İşsizlik yardımları elbette önemli, ama şimdi SKMS dokunulmazlık ve toprak dağılımı konularıyla ilgilenmek istiyor. Bu kolay değil. İnsanların neyin dile getirilip neyin getirilemeyeceği, hangi kararın verilip hangisinin verilemeyeceği, belirli bir zamanda hareketin alabileceği veya alamayacağı yol hakkında stratejik kararlar almaları gerekiyor. Tüm bu belirsizliklere rağmen

SKMS'yi ayakta tutan, insanların kendisini adaletsizlikle savaşmak gibi kolektif bir rüyaya adanmış olmasıdır. Bu adanmışlık içinde birbirlerine güveniyorlar, o kadar derin ilişkiler kurulmuş ki kimse kendini yalnız hissetmiyor. Sadece politik bir topluluk değil, derin, sıkı bağlarla birbirine bağlı bir topluluk.

Nishant: Yakın zamanda, Hindistan Kadın Çalışmaları Derneği On Üçüncü Uluslararası Konferansı'nın delegelerine yapılan saldırı (Wardha, Hindistan) ve özellikle Dr. Ilna Sen'in hedef alınması, Hindistan'da kadın çalışmalarının doğası ve devletin eleştirel akademiye karşı görevi hakkında önemli soruları gündeme taşıdı. Operation Green Hunt ve Dr. Binayak Sen'in devam eden davası göz önünde tutulursa, Hindistan'da ve tüm dünyada, kadın çalışması yapan akademisyenlere saldırılar sizce neyin işareti?

Richa: Bu konuda sizin düşüncelerinizi duymak isterim. Bu biraz da hikâyelerin ve mücadelelerin medyada dolaşmasıyla ilgili. Kim neyi mobilize edebiliyor ve bireyler kolektif mücadelelerden nasıl izole ediliyor? Birden fazla Binayak Sen ve Ilna Sen var. Bu karmaşık mücadele alanını analiz etmenin birden fazla yolu var.

Nishant: Sizin de söylediğiniz gibi, bunlar farklı bağlamlarda farklı tartışmalar. Maoist olarak damgalanmak kendi içinde oldukça ezici ve devlet şiddetinin artması da başlı başına büyük bir hikâyeye. Binayak Sen ve Ilna Sen'e devlet tarafından yapılan saldırılar da bir başka büyük konu. Devletin kadın çalışmalarına saldırması ve yabancı akademisyenlerin devletin gözünde uluslararası suç ortaklarına dönüşmesi de bana ilginç geldi. Yani devlet için kışkırtma, toprak ve Maoizm konularıyla ilgili değildi; kadın çalışmaları yapan bir akademisyenler topluluğu tarafından yapılıyordu. Yani, toprak, Maoizm, feminizm ve kadın çalışmalarlarıyla ilgili farklı konular bir araya geldi. O hâlde basitçe, güçlü bir eleştiriyi dışarıdan veya yabancı olarak damgalamakla ilgili diyebiliriz.

Nishant: Bu bağlamda, kadın çalışmaları çatışma bölgesi oluyor, devlet tarafından "kadın çalışması" olarak algılanan her neyse...

Richa: Bence bugün Hindistan'daki kadın çalışmalarının politik etkisinin değerini bilmeliyiz. Örneğin, Hindistan'da Dalit çalışmalarıyla toplumsal cinsiyet çalışmalarının, güç zincirlerini karıştıracak şekilde birbiriyle kesişmesi, ulusal ölçekte kadın çalışmalarının yarattığı etki üzerine söz söyleyen şaşırtıcı ölçüde kuvvetli bir proje. Devlet, kadın çalışmalarını yabancı bir soruna, devlet karşıtı bir faaliyete dönüştürmek istiyor, bu sebeple bizim olan-bizim olmayan ikiliğini yaratıyor. Kadın çalışmaları aynı zamanda mücadele edilecek büyük bir politik güç. Her ne kadar baskılar Binayak Sen veya Ilna Sen isimlerine indirgenmiş ve bireyleştirilmiş olsa da, bu, üniversitenin bir radikalleştirme alanı olarak taşıdığı potansiyele dair bir veri. Belirli olaylar hakkında yazılar yazıp imza toplarken,

politikleştirmeye kazanılan başarıları takdir ediyor olsak da, bunların yerel anlamda yarattığı etkiye dair daha büyük soruları her zaman aklımızda tutmalıyız.

Özlem: Akademiye konuşmalar, tartışmalar açılması için çaba harcıyorsunuz. Peki akademi, doğasında var olan sınırlara rağmen, niçin projenin bu kadar merkezinde yer alıyor?

Richa: Akademi önemli, çünkü uzmanlar yetiştiriyor. Bu, gelişim endüstrisi uzmanlar yetiştirmiyor demek değil. Her mesleki alan bilginin meşrulaştırılmasını içerir. Eğer baskı ve üstünlük kurma yapıları, bilgiyi yaratma ve hangi bilginin meşrulaştırılacağına veya silineceğine karar verme gücü olan uzmanlık kültürleriyle meşrulaştırılacaksa, bahsettiğimiz türden bağlılıklar da muhakkak farklı mekânlarda bu bölgeyi zorlaştırıyor. Bilgi, güçlü eleştiriler biçiminde her yerde ortaya çıkıyor, ama üniversitelerdeki araştırmacılar ağırlıklı olarak, zaten birbirleriyle sürekli konuşan kapalı bir uzmanlar çevresine atıfta bulunan ve onlara hitap eden eleştiriler ve anlatılar üretiyorlar. Yani her şey “hangi eleştirilerin gücünün olduğu, hangilerinin olmadığı” sorusunda düğümleniyor. Bu yüzden, akademi içinde ve akademi vasıtasıyla radikal işbirliklerine ve müdahalelere ihtiyacımız var; böylece akademinin sağladığı imtiyazlar, sistemli olarak dışarıda bırakılan, silinen veya gayri meşrulaştırılan bilgiyi görünür kılmak ve geliştirmek için seferber edilebilir.

---

¹ Kitabın Türkçe baskısı için bkz. *Ateşle Oynamak*, çev. Emine Bademci, Pınar Gümüş, Ankara: Ayizi Yayınları, 2011.